

01

Imam op Turkse tv.

02

Babacar Lo: Cheikh Amadou Bamba, schilderij
Senegal, 2003, Tropenmuseum (detail).

01 02

Islam: ingelijste kaders

De verscheidenheid van de islam als wereldgodsdienst blijkt duidelijk aan de hand van de objecten die in het Tropenmuseum 'goed verborgen' zijn voor de Nederlanders,' zo stelde een enthousiaste burgemeester Job Cohen met enige ironie vast. Hij sprak op het tweede Framer Framed-debat over de westerse blik op niet-westerse kunst. Tijdens dit debat in het Tropentheater stond de vraag centraal of er een apart instituut voor islamitische kunst en cultuur moet komen. Ook werd het boek *Islam in beeld* van Mirjam Shatanawi gepresenteerd. Vier experts gaven hun mening: wetenschapper Fouad Laroui (Levante, een seculiere stichting voor kunst uit de oriëntaalse wereld); Wim Pijbes, directeur Rijksmuseum; Miriam Gazzah, verzamelt migrantenerfgoed bij het Limburgs museum; en zelfstandig curator Robert Kluijver. Ook de vraag of instellingen de krachten wat betreft hun diverse collecties moeten bundelen, kwam aan de orde, en de vraag welke rol musea spelen in het oververdovend eenzijdige publieke 'debat' over de islam.

Maar wat is islamitische kunst en welke voorwerpen zijn islamitisch? Shatanawi vindt 'islamitische kunst' een verwarrend begrip, gemunt door negentiende-eeuwse westerse kunsthistorici. Deze kunst van de elite uit de moslimrijken in het Midden-Oosten heeft vaak niets met religie te maken: een wijnglas van een Arabische edelman, of zelfs een Algerijns zwaard van Michiel de Ruyter.

Die problematische kunsthistorische definitie beperkt zich dus niet tot een godsdienst, periode, stijl of land, terwijl tegelijkertijd de kunst uit landen met de islam als grootste godsdienst – Indonesië – er buiten valt. Bovendien gaat het bijna altijd om gebruiksvoorwerpen die pas later als kunst werden beschouwd. 'Wat islamitische kunst tot kunst maakt is vooral een kwestie van rangen en standen,' concludeert zij. Islamitische voorwerpen kunnen wel duidelijk worden omschreven: objecten die met religie te maken hebben. Religie vat Shatanawi op als 'vertoog': islam is wat moslims in al hun diversiteit als islam beschouwen, een traditie, een praktijk die zij islamitisch noemen.

Islamitische voorwerpen hebben een religieuze betekenis voor de gebruiker of de maker. Forumlid Fouad Laroui vindt dat kunst niets met religie te maken heeft. Bach hoort toch ook bij de 'algemene beschaving' en niet louter bij christelijk erfgoed. Net als Levante ziet hij daarom liever geen specifieke plek voor islamitische kunst maar een seculiere plek. Gazzah meent dat een museum dat representatief wil zijn, migranten niet over kan slaan. Migranten en moslims zijn twee verschillende categorieën, benadrukt Shatanawi nog maar eens. 'Beschouw de nieuwe Nederlanders toch gewoon als individuen.' Ondertussen mist ons land met 850.000 moslims een instituut met specifiek aandacht

voor islamitisch erfgoed. Maar moet dat er komen of volstaat een afdeling in het Rijksmuseum? Wim Pijbes vindt de eigen collectie 'islamica' daarvoor te verbrokkeld. Wel bereidt het Rijksmuseum samen met het Tropenmuseum voor Oudheden een presentatie van beider collecties voor. Daarbij is het vooral de vraag voor wie je dat doet.

Het moet uit zijn met de negentiende-eeuwse, politieke scheiding tussen volkskunst en elitekunst, tussen toegepaste kunst en l'art pour l'art, tussen Europese en niet-westerse kunst, vindt Shatanawi. Toon vooral de verscheidenheid, moderniteit en individualiteit van moslims. Stap af van overkoepelende noemers. Zoek naar raakpunten in collecties, laat het publiek meepraten over de betekenissen. 'Dus vooral geen apart instituut voor een vorm van kunst waar je niet eens een definitie voor hebt', concludeert iemand in de zaal.

Dineke Stam

Mirjam Shatanawi

ISLAM IN BEELD.

KUNST EN CULTUUR VAN MOSLIMS WERELDWIJD

Uitgeverij Sun, Amsterdam 2009

paperback

ISBN 10 9085066271

€ 29,50